

Ярмоленко А. О., студентка,
Миколаївський інститут права Національного університету
«Одеська юридична академія», м. Миколаїв, Україна
Науковий керівник: Козаченко О. В., д.ю.н., професор

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ»

Забезпечення безпеки суб'єктів кримінального провадження можна розглядати як конституційну гарантію держави, що підтверджується положенням Конституції України про те, що людина, її життя й здоров'я, честь та гідність, недоторканість і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю [1, ст. 3]. Таке забезпечення безпеки є тим вагомим важелем, за допомогою якого створюються відповідні умови для належного відправлення правосуддя, зокрема для всебічного, повного та об'єктивного встановлення всіх фактичних обставин в кримінальному провадженні.

Незахищеність осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні від негативного впливу з боку інших осіб є однією із важливих проблем нашої держави. Тому для подолання даного негативного явища, держава запроваджує конкретні заходи, а саме заходи забезпечення безпеки щодо суб'єктів кримінального провадження.

Питання забезпечення безпеки врегульовано такими нормативно-правовими актами, як Законом України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» (далі – Закон) від 23 грудня 1993 року № 3782-ХІІ та Законом України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» від 23 грудня 1993 року № 3781-ХІІ. Отже, забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві – це здійснення правоохоронними органами правових, організаційно-технічних та інших заходів, спрямованих на захист життя, житла, здоров'я та майна цих осіб від протиправних посягань, з метою створення необхідних умов для належного відправлення правосуддя.

Таке поняття визначається і у теорії кримінального процесу, але воно є різноманітним за своїм змістом і наразі немає єдиного його визначення. Так, на думку В. С. Зеленецького та М. В. Куркіна, під забезпеченням безпеки суб'єктів кримінального процесу, слід розуміти вжиття компетентними правоохоронними органами сукупності спеціальних заходів, реалізація яких призводить, а отже, забезпечує усунення загрози, що існувала раніше, а також запобігає завданню шкоди конкретним особам, об'єктам або іншим цінностям, охоронюваним державою у встановленому законом порядку [2, с. 38].

Виходячи із цього, можна визначити основні ознаки, що характеризують забезпечення безпеки суб'єктів кримінального провадження.

По-перше, забезпечення безпеки суб'єктів кримінального провадження являє собою діяльність компетентних органів, які наділені відповідними повноваженнями, щодо прийняття рішення про застосування заходів безпеки та щодо здійснення таких заходів. Так, рішення про застосування заходів безпеки приймається слідчим, прокурором, судом, у провадженні яких знаходяться кримінальні провадження щодо кримінальних правопорушень, у розслідуванні чи судовому розгляді яких брали або беруть участь особи, а також органом (підрозділом), що здійснює оперативно-розшукову діяльність, щодо осіб, які брали участь або сприяли виявленню, попередженню, припиненню злочинів. Здійснення заходів безпеки покладається за підслідністю на органи служби безпеки, Державного бюро розслідувань, органи Національної поліції або Національне антикорупційне бюро України, у складі структур яких з цією метою створюються спеціальні підрозділи [3].

По-друге, така діяльність направлена на захист особливо важливих об'єктів, а саме життя, житла, здоров'я та майна конкретної особи, як це визначено Законом. На нашу думку, даний перелік слід доповнити такими благами, як честь та гідність конкретної особи, що визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Так, як неприпустимими є будь-які прояви катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність особи, поводження чи покарання, погрози застосування такого поводження, утримування особи у принизливих умовах, примушування до дій, що принижують людську гідність.

По-третє, передбачена діяльність здійснюється лише при отриманні даних, що свідчать про наявність реальної загрози життю, здоров'ю, житлу, майну, честі та гідності конкретної особи. Такі дані можуть бути отримані із заяви учасника кримінального судочинства, члена його сім'ї або близького родича; звернення керівника відповідного державного органу; отримання оперативної та іншої інформації про наявність загрози життю, здоров'ю, житлу і майну зазначених осіб.

По-четверте, така діяльність проявляється у правових, організаційно-технічних та інших заходів, перелік яких визначено як відповідним законом, так і КПК України.

По-п'яте, основною метою такої діяльності є недопущення негативного впливу на суб'єктів кримінального провадження, а також створення необхідних умов для належного та ефективного здійснення правосуддя.

По-шосте, правовою гарантією застосування заходів безпеки є передбачена чинним законодавством кримінальна відповідальність у двох випадках: 1) за невжиття заходів безпеки щодо осіб, взятих під захист;

2) за розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист (ст. 380, 381 КК України). Тому, правоохоронні органи зобов'язані робити усе так, щоб людина була впевнена у своїй безпеці, щоб кожен знав, що він реально й ефективно захищений із боку держави, що погрози в його адресу з боку злочинців залишаться для нього лише пустими словами [4, с. 270].

Враховуючи вищевикладене, доцільно запропонувати наступне визначення поняття «забезпечення безпеки суб'єктів кримінального провадження», під яким слід розуміти діяльність уповноважених органів, щодо захисту особливо важливих об'єктів, а саме життя, житла, здоров'я, майна, честі та гідності конкретного суб'єкта, за наявності реальної їм загрози, шляхом застосування відповідних заходів забезпечення безпеки, з метою недопущення завдання шкоди, а також задля створення необхідних умов для належного та ефективного здійснення правосуддя.

Література

1. Конституція України: прийнята Верховною Радою України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Зеленецький В. Основні положення вчення про забезпечення безпеки суб'єктів кримінального процесу, що ведуть боротьбу з організованою злочинністю / В. Зеленецький, М. Куркін // Прокуратура. Людина. Держава. – 2004. – № 4 (34). – С. 37-42.
3. Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві: Закон України від 23 грудня 1993 р. № 3782-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 11. – Ст. 51.
4. Тертишник В. М. Кримінальний процес України. Загальна частина: підруч. / В. М. Тертишник. – К.: Алерта, 2014. – 440 с.